

stichting

Edward Schillebeeckx

Nieuwsbrief
23
Februari 2003

SYMPOSIUM DE GEDAANTEVERANDERING VAN DE RELIGIE

ZATERDAG 15 MAART 2003

Drs. Vonne van der Meer, Prof. dr. Tjeu van Knippenberg, Prof. dr. Robert Schreier, Dr. Erik Borgman, Prof. dr. Ton Lathouwers en Prof. dr. Frans Maas

Bijna iedereen was het erover eens: religie en de moderne samenleving verdragen elkaar slecht. Modernisering betekent secularisatie, los komen van steeds meer onderdelen van het leven uit de religieuze sfeer. Sommigen betreurden dit, anderen ervoeren het als bevrijding. Maar dat religie verzwakt naarmate de moderne samenleving sterker wordt, was tot voor kort de algemene overtuiging.

De laatste jaren wordt duidelijk dat religie zich niet zo makkelijk laat wegdrukken. Dat blijkt niet alleen uit de grote invloed van verschillende vormen van fundamentalisme op het politieke wereldtoneel, maar ook uit de hernieuwde belangstelling voor religieuze thema's en vormen in onze eigen samenleving. Tallozen houden zich bezig met spiritualiteit en zoeken van daaruit hun leven vorm en richting te geven. Op crisismomenten putten mensen kracht en vinden ze oriëntatie in rituelen en oeroude vormen van meditatie en inkeer. Juist autonome en geïndividualiseerde mensen blijken

het verlangen te hebben zo nu en dan te ervaren dat zij gedragen worden. In het debat dat in onze samenleving plaatsvindt over samenhang en zorgzaamheid, verwacht men ook van de kant van de religie een bijdrage.

Religie blijkt in allerlei vormen springlevend. Maar de religieuze situatie is niet meer die van vroeger. Een belangrijk verschil is dat er op het moment nauwelijks sterke instituties zijn die in staat blijken de fragmenten van religiositeit tot een geheel te smeden, zoals de kerken dat waren.

Edward Schillebeeckx heeft theologie altijd opgevat als zoeken naar de

levende God temidden van de eigentijdse situatie. Dat betekent: serieus nemen van wat zich aan religieuze ontwikkelingen voordoet en deze tegelijkertijd kritisch benaderen. In deze geest worden op 15 maart 2003 actuele gedaanteveranderingen van de religie in kaart gebracht en verbonden met andere maatschappelijke en culturele ontwikkelingen. Ook wordt de vraag gesteld wat in deze situatie een vruchtbare houding is van kerken en van mensen die zichzelf beschouwen als gelovigen, onder meer door haar te plaatsen in een internationaal perspectief.

Foto Drs. Vonne van der Meer: Ronald Hoeben/Foto Dr. Erik Borgman: Fotostudio Doodeweerd

stichting Edward Schillebeeckx

Dr. Erik Borgman, behalve systematisch theoloog en biograaf van Edward Schillebeeckx, publicist over de religieuze en theologische actualiteit, leidt het thema in. Hij zal spreken over de nieuwe religieuze vragen waar mensen in onze tijd op stuiten en ingaan op de achtergrond van de vergaande individualisering van het religieuze beleven. Direct aansluitend bij gedachten uit het werk van Schillebeeckx, zal hij duidelijk maken dat in deze situatie een specifieke herontdekking van het religieuze karakter van het menselijk bestaan mogelijk is. Het leven kan opnieuw geleefd worden als verlangen naar God, het goede leven ervaren worden als genadig geschenk. De heiligheid van het alledaagse leven kan zich openbaren, en zo ook God als de Heilige die dit leven en de ruimte ervoor geeft. In de herontdekking van het religieuze karakter van het bestaan is volgens Borgman in principe het antwoord gelegen op de immense hunkering naar heilzame bezieling, zoals die in 2002 in de gebeurtenissen rond

Pim Fortuyn overweldigend aan het licht kwam. Om dat duidelijk te maken dient echter wel de vage, uitsluitend aan het gevoel appellerende manier van spreken te worden doorbroken die de nieuwe religiositeit vaak begeleidt. Borgman geeft enkele voorbeelden van notities uit de christelijke traditie die volgens hem in staat zijn dit te bevorderen.

Prof. dr. Ton Lathouwers, emeritus hoogleraar Russische letterkunde aan de K.U.Leuven, zal spreken over de moderne, voornamelijk Russische, literatuur als draagvlak van de religieuze ervaring. Met name het denken van Léon Shestov (1866-1938) stelt hij daarbij centraal. Shestov - waarvan Levinas ooit opmerkte dat hij "de bijbelse boodschap bevrijdt van het Griekse denken" - is de verdediger van de mateloze vrijheid van God ten opzichte van alles wat de mens 'natuur', 'eeuwige wetmatigheid', 'noodzakelijkheid' en 'noodlot' noemt. Hij is daarnaast evenzeer de verdediger van de mateloze vrijheid van de

mensen die door God geraakt is. Echte vrijheid is voor Shestov niet de keuzevrijheid, maar mogelijkheid. Voor God is het onmogelijke mogelijk, zo luidt zijn adagio. Shestov illustreert dit in het literaire werk van onder meer Tolstoj, Dostojevsky, Pascal en Pushkin.

Prof. dr. Tjeu van Knippenberg is hoogleraar geestelijke leiding aan de Theologische Faculteit Tilburg. Hij gaat in op de breuk tussen immanentie en transcendentie en probeert deze te begrijpen binnen de dynamiek van de menselijke levensgeschiedenis die berust op de aanwezigheid van tegenstelde bewegingen. Hij zal betogen dat religie in deze tegenstellingen thuishoort. Wat wij de ziel noemen is het instrument dat staat op de grens van immanentie en transcendentie. Deze ziel manifesteert zich in het levensverhaal dat in deze context nader zal worden geanalyseerd.

Drs. Vonne van der Meer is één van de Nederlandse schrijvers die in hun

**Het symposium vindt plaats in de Aula van de KU Nijmegen,
Comeniuslaan 2 6525 HP Nijmegen**

DAGPLANNING

SYMPOSIUM: DE GEDAANTE VERANDERING VAN DE RELIGIE

09.00 uur:

Ontvangst met koffie.

10.00 uur:

Welkomstwoord door dagvoorzitter: Prof. dr. Frans Maas.

10.15 uur:

Dr. Erik Borgman

Inleidend referaat

11.15 uur:

Muzikaal intermezzo

11.30 uur:

Prof. dr. Ton Lathouwers

12.15 uur:

Lunch

13.15 uur:

Prof. dr. Tjeu van Knippenberg

14.00 uur:

Muzikaal intermezzo

14.15 uur:

Drs. Vonne van der Meer (in gesprek met Frans Maas)

15.00 uur:

Pauze met koffie / thee.

15.20 uur:

Prof. dr. Robert Schreiter

16.15 uur:

Discussie en reflectie onder leiding van Dr. Erik Borgman

17.00 uur:

Afsluiting en borrel

Het symposium is expliciet voor een breed publiek bestemd. Het is gericht op mensen die al of niet vanuit hun professionele werkzaamheden geïnteresseerd zijn in de wisselwerking tussen cultuur en religie.

werk het religieuze niet meer schuwen. Zij is bekend van verhalenbundels, o.a. Het limonadegevoel en andere verhalen (1985), Nachtgoed (1993), De verhalen (1997) en Zwartslapers (2001); zij schreef ook romans en novellen, o.a. Een warme rug (1987), De reis naar het kind (1989), Zo is hij (1991), Spookliefde (1995), Drie zomers (2002), alsook toneel, o.a. Weiger nooit een dans (1996). Op het symposium zal Vonne van der Meer naar aanleiding van haar trilogie - Eilandgasten (1999), De Avondboot (2001) en Laatste seizoen (2002) - spreken over de plek die het christelijk geloof in haar werk inneemt. Zij zal fragmenten voorlezen, en het publiek kennis laten maken met haar agnostische, zoekende en biddende personages. Kan de schrijver een personage bekeren, kan

ze met een atheïstisch personage toch iets over geloof zeggen, hoe heeft geloof haar werk beïnvloed? - zijn een paar vragen die ze zichzelf zal stellen. Vanuit haar gesprekken met lezers en in samenspraak met Frans Maas zal het ook gaan over hoe zulke religieuze impulsen werken bij het lezerspubliek, bijvoorbeeld hoe geloofsvragen en lezen voor ontspanning elkaar verdragen, en hoe zich deze werking verhoudt tot de kerkelijke geloofsgemeenschap.

Prof. dr. Robert Schreiter, hoogleraar aan de Catholic Theological Union in Chicago en houder van de bijzondere leerstoel *Theologie en Cultuur* vanwege de Stichting Edward Schillebeeckx aan de KU Nijmegen, zal tenslotte de bijdragen aan het symposium plaatsen in een internationaal perspectief. De invloed van het werk van Edward

Schillebeeckx is immers ver buiten Europa te bespeuren. In deze lezing zal Schreiter zijn invloed op andere wereldgebieden bestuderen. Ten eerste kijkt hij naar de Verenigde Staten, waar de hermeneutiek van Schillebeeckx en zijn behandeling van het begrip 'ervaring' van groot belang zijn geweest. Daarna onderzoekt hij de invloed van Schillebeeckx op de zogenaamde Derde Wereld. Hier hebben zijn begrippen van 'praxis' en 'contrastervaring' veel weerklank gevonden. In het licht van de gedaanteverandering van de religie vandaag, vraagt Schreiter zich af welke aspecten van het denken van Schillebeeckx in de toekomst een dergelijke inslag zullen hebben.

De dag wordt voorgezeten door prof. dr. Frans Maas.

DEELNAME AAN HET SYMPOSIUM

Registratiekosten (inclusief koffie, lunch en borrel) à € 30,00 dient u zo spoedig mogelijk te voldoen op het volgende rekeningnummer: 537.72.87.83 ten name van Congresorganisatie KU Nijmegen met vermelding van naam deelnemer en projectnummer 302030. Het aantal deelnemers is beperkt tot 250. Deelname wordt aanvaard in volgorde van binnenkomst.

stichting

Edward Schillebeeckx

Antwoordkaart

symposium

Zaterdag 15 maart 2003

Ja, ik meld me aan voor het symposium van 15 maart 2003

Naam _____

Adres _____

Postcode en Woonplaats _____

Telefoonnummer _____

E-mail _____

☐ Ik ben te zijner tijd geïnteresseerd in de publicatie van de lezingen.

Registratiekosten (inclusief koffie, lunch en borrel) à € 30,00 dient u zo spoedig mogelijk te voldoen op het volgende rekeningnummer: 537.72.87.83 ten name van Congresorganisatie KU Nijmegen met vermelding van *naam deelnemer* en projectnummer 302030.

Het aantal deelnemers is beperkt tot 250. Deelname wordt aanvaard in volgorde van binnenkomst.

**Het symposium vindt plaats in de Aula van de KU Nijmegen,
Comeniuslaan 2 6525 HP Nijmegen**

stichting **Edward Schillebeeckx**

COLOFON

Uitgave van de Stichting Edward Schillebeeckx.
Verschijnt twee maal per jaar. Internet: www.kun.nl/Schillebeeckx

DOELSTELLING

De Stichting wil het werk van Edward Schillebeeckx verzamelen, ordenen en bewaren en toegankelijk maken voor geïnteresseerden in kerk, universiteit en andere geledingen van de samenleving.

BESTUUR

Prof. dr. W.F.C.M. Derkse (voorzitter), E.H. M.G.A. Vijverberg (vice-voorzitter, Provinciaal van de Nederlandse provincie der Dominicanen), Drs. C.J.H.M. Oerlemans (penningmeester), Prof. Dr. A.J.M. Plasschaert, E.H. A. Vaganée (Provinciaal van de Vlaamse provincie der Dominicanen), Drs. J.D.C. Geel, Drs. F.C.H. Slangen.

ADVISEURS

Prof. Mag. Dr. E.C.F.A. Schillebeeckx,
 Prof. Dr. F.A. Maas.

EINDREDACTIE & SECRETARIAAT SES

Dr. C. Sterkens
 Voor reacties en suggesties kunt u schrijven naar:
 Stichting Edward Schillebeeckx,
 Postbus 9103, NL-6500 HD Nijmegen. Fax.: 024-3611802; E-mail: C.Sterkens@theo.kun.nl

STEUN

Uw financiële bijdrage is welkom op Rabo-rekening 38.70.35.125 of giro-rekening 442447 (Nederland) of BBL-rekening 310-0237500-33 (België). Rekeningnummers staan ten name van Stichting Edward Schillebeeckx te Nijmegen.

ADRES ONJUIST?

Indien uw naam en/of adres niet meer klopt, wilt u dan zo vriendelijk zijn uw juiste naam en/of adres aan ons door te geven? Indien u iemand kent die de nieuwsbrief wilt ontvangen - en deze persoon heeft de nieuwsbrief niet per post ontvangen - kunt u het op hetzelfde adres laten weten

SYMPOSIUM

Inlichtingen m.b.t. de registratie:
 Congresorganisatie KUN
 Mary Bluyssen
 Tel. 024-3612184
 E-mail: m.bluyssen@bureau.kun.nl

ISBN 90-807264-1-9

Ontwerp: Macx Reclamestudio, Nijmegen
Drukwerk: Quickprint, Nijmegen

stichting

Edward Schillebeeckx

Postzegel
 plakken

Congresorganisatie
T.a.v. Mary Bluyssen
Postbus 9111
6500 HN Nijmegen